

Об'єднання громадян за довірою один до одного

Сьогодні в Україні працюють 630 кредитних спілок, членами яких є понад півтора мільйона громадян України. Незважаючи на світову фінансову кризу та відсутність державної підтримки, показники діяльності кредитних спілок дають підстави незалежним експертам констатувати, що сектор кредитної кооперації знову нарощує свої активи, збільшує кількість членів і відновлює докризові ринкові позиції. В багатьох місцевостях кредитна спілка нерідко є чи не єдиною фінансовою установою, де пересічний громадянин може отримати кредит. Про місце та роль кредитних спілок на ринку фінансових послуг, особливості їхньої діяльності, виклики, які стоять сьогодні перед кредитною кооперацією, та успішне долаття перешкод на шляху до посткризового відновлення кредитних спілок та зрештою їх процвітання редакції розповіли президент Всеукраїнської асоціації кредитних спілок ВІКТОРІЯ ВОЛКОВСЬКА та голова правління кредитної спілки «Анісія» ВОЛОДИМИР СИДОРОВСЬКИЙ.

? *Стандарти кредитної кооперації на українському ринку фінансових послуг перебувають на випробувальному етапі. Що спільного і що відмінного в роботі вітчизняних кредитних спілок і зарубіжних?*

В.В.: У світі кредитні спілки існують у 97 країнах. Їхня кількість сягає 49 000, а загальне членство складає 184 мільйони осіб. У переліку зазначених країн знаходяться як розвинені постіндустріальні країни, так і країни так званого третього світу. З держав колишнього Радянського Союзу кредитні спілки діють у Росії, Білорусі, Молдові, Литві, Латвії, Естонії, Азербайджані, Узбекистані та Киргизстані. З країн Європейського Союзу кредитні спілки працюють у Великобританії, Ірландії, Польщі, Румунії, Угорщині, країнах Балтії. В решті країн діють кооперативні банки, що є іншим різновидом кредитних кооперативів. По всьому світу кредитні спілки працюють за єдиними міжнародними стандартами кредитної кооперації.

Сучасні кредитні спілки почали утворюватися на фінансовому ринку України в 1992 році. Ініціаторами їхнього відтворення були представники систем

Вікторія ВОЛКОВСЬКА,

президент Всеукраїнської асоціації кредитних спілок

кредитних спілок етнічних українців США, Канади й Австралії. Вважається, що кредитні спілки є правонаступниками кредитних кооперативів, які зародилися на теренах України в середині XIX століття та діяли на території Східної України до початку 30-х років XX століття, а на території Західної України – до 1939 року. На момент згортання кредитно-кооперативного руху в 30-х роках минулого століття в обох частинах України діяли тисячі кооперативів, а їхніми членами були кілька мільйонів осіб.

Кредитні спілки & Банки

? *Чим послуги кредитних спілок відрізняються від послуг інших фінансових установ, які працюють сьогодні на ринку, зокрема банків?*

В.В.: Традиційна ринкова ніша кредитних спілок – соціальне кредитування, мікрокредитування на потреби дрібних підприємців і сільгоспвиробників, кредитування на потреби територіальних, професійних і релігійних громад.

Якщо брати для порівняння інші фінансові установи, то кредитні спілки надають пересічним громадянам України кредити на соціальні та споживчі цілі, розвиток приватного підприємництва, фермерських і підсобних селянських господарств, беруть участь у реалізації загальнодержавних програм з енергозбереження та розвитку «зеленого» туризму, кредитують весілля та оздоровлення, навчання та народні промисли. На відміну від банків, які часто переходять під контроль іноземного капіталу, кредитні спілки завжди залишаються виключно національною фінансовою системою, що будується за принципом «знизу догори».

ВСЕУКРАЇНЬКА АСОЦІАЦІЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК (ВАКС) –

неприбуткове, некомерційне, добровільне об'єднання кредитних спілок, створене з метою координації їхньої діяльності, надання взаємодопомоги та захисту спільних інтересів.

Сьогодні до Всеукраїнської асоціації кредитних спілок входять 155 кредитних спілок (23% від загальної кількості кредитних спілок України). Станом на 30.06.2011 року загальна кількість громадян – членів кредитних спілок – членів ВАКС склала 599,6 тисячі осіб. З них 27,9 тисячі осіб мають внески (вклади) на депозитних рахунках на загальну суму 570 млн. грн.

Володимир СИДОРОВСЬКИЙ,

голова правління кредитної спілки «Анісія»

? *Які конкурентні переваги кредитних спілок, що дозволяють їм змагатися за клієнтів?*

В.В.: Цікаво, що конкуренції між самими кредитними спілками практично не існує. А якщо існує, то здебільшого здорова конкуренція. В той же час кредитним спілкам, які не наводять реальну ефективну відсоткову ставку, доводиться змагатися з банками, які подекуди «заглядають» на нішу, яка вже є традиційною для кредитних спілок. Також непросто з фінансовими установами, які пропонують послуги, схожі

на послуги кредитної спілки, чітко не зазначаючи вид своєї діяльності.

Кредитні спілки на відміну від банків та деяких інших фінансових установ надають своїм членам повну «розшифровку» платежів, вказуючи ефективну ставку. Так, у кредитній спілці ви одразу можете побачити, коли і скільки вам потрібно буде платити за кредитом; отримуєте змогу погасити кредит достроково, при цьому не сплачуючи додаткових відсотків; з вас не візьмуть комісійних, касових, страхових платежів, оскільки все це враховано в процентній ставці, яку пропонує спілка.

В.С.: Процедури в кредитній спілці прозорі, графіки платежів чітко прописані. Член кредитної спілки бачить реальну переплату, оскільки немає прихованих платежів.

Кредитні спілки & Клієнти

? *Який він, пересічний клієнт кредитної спілки?*

В.В.: Кредитні спілки не вживають термін «клієнт», беручи до

уваги той факт, що кожна кредитна спілка має свою ознаку членства. Відповідно, кредитна спілка працює виключно зі своїми членами. А членами спілки можуть бути тільки громадяни України, які відповідають обраній кредитною спілкою ознаці членства. Наприклад, кредитна спілка може об'єднувати усіх, хто мешкає в певному населеному пункті, або тих, хто є співробітниками певного підприємства або представником певної релігійної громади.

В основному кредитні спілки орієнтовані на надання фінансових послуг малозабезпеченим категоріям населення, домогосподарствам, дрібним підприємцям та фермерам, тому більшість членів кредитних спілок – це громадяни з невеликими фінансовими можливостями, з середнім та нижче середнього рівнем доходу.

В розрізі місто/село на ринку кредитної кооперації спостерігається така тенденція. У містах, особливо мільйонниках, більш затребувані споживчі кредити, на селі – фермерські та селянські. Зрозуміло, що розміри кредитів на селі менші, ніж у містах.

На селі позичальників, що користуються послугами кредитних спілок, значно більше, оскільки там банки працюють менш активно, та й взагалі малозабезпечені громадяни, які мешкають у сільській місцевості, їх мало цікавлять.

В.С.: Основний клієнт кредитної спілки – людина з низьким та середнім достатком. Це держслужбовці, працівники правоохоронних органів, вчителі, лікарі, залізничники. Ці люди мають невеликі доходи.

ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ВАКС:

- об'єднання учасників ринку кредитної кооперації, узагальнення думки кредитних спілок і донесення її в конструктивному діалозі до регуляторів;
- сприяння розвитку інфраструктури та створення позитивного іміджу на ринку фінансових послуг;
- підвищення престижу та надійності кредитних спілок – членів ВАКС;
- сприяння розвитку місцевих обласних асоціацій кредитних спілок і поєднання їхнього потенціалу;
- забезпечення максимальної правової поінформованості учасників;
- захист професійних інтересів учасників у відношеннях з державними органами;
- консультативна, методична та професійна допомога учасникам.

Кожний член ВАКС отримує представництво своїх професійних інтересів, у тому числі в державних органах влади; правову, консультативну, інформаційну, навчальну й організаційну допомогу; консультації з питань професійної діяльності, юридичних питань тощо; розширену інформаційну підтримку; методичні матеріали, консультації та рекомендації з питань провадження професійної діяльності тощо.

Запланувавши ремонт, наприклад, заміну вікон за 10 000 гривень, вони повинні накопичувати ці кошти тричотири місяці. Отримавши кредит, вони зможуть зробити ремонт уже сьогодні. До речі, 11 кредитних спілок Львівської області нещодавно взяли участь у реалізації місцевої програми з енергозбереження. 6 260 родин скористалися цією програмою завдяки кредитам, що надали саме кредитні спілки.

А щодо різниці в діяльності кредитних спілок у містах і сільській місцевості, то в селі люди більш відповідальні до коштів. В містах, на жаль, і шахраїв, і підробників документів, і нечистих на руку людей набагато більше.

враховується фінансова політика кредитної спілки та кредитна історія члена спілки, який кладе кошти на депозит. Приймати кошти на депозит кредитна спілка може лише за наявності відповідної ліцензії, яку видає за умови виконання всіх показників діяльності уповноважений орган. За статистикою, середній вклад на депозитний рахунок у кредитній спілці складає від 15 до 30 тисяч гривень. У більшості своїй це кошти, накопичені пересічними громадянами впродовж певного періоду. Також це кошти, накопичені та примножені на рахунках кредитної спілки.

Для соціально незахищених категорій населення відсотки по депозитах у кредитних спілках є суттєвою надбавкою до заробітних плат і пенсій, можливістю підтримати свій родинний бюджет й особистий добуток.

В.С.: Додам лише один приклад з життя. Поважний чоловік приходить одного дня до кредитної спілки і весь день сидить в операційному залі та спостерігає за роботою працівників спілки. На другий день той же чоловік намагається отримати кредит, але надає недостовірну інформацію про себе, на підставі чого йому відмовляють. На третій день чоловік приходить до спілки з солідною сумою грошей, вкладаючи їх на депозит зі словами: «Я вам вірю».

? Який механізм залучення депозитних вкладів членів кредитної спілки?

В.В.: Кредитні спілки приймають депозитні вклади виключно від своїх членів під визначені відсоткові ставки. Ставки залежать від термінів та обсягів коштів, які вкладаються, при цьому

Кредитні спілки & Перспективи

? *Які уроки винесли кредитні спілки з кризи? Чи мають сили і бажання з подвоєною енергією продовжувати свою діяльність?*

В.В.: Для кредитних спілок період фінансової кризи і 2010 рік були дуже складними. Зумовлено це не лише труднощами у світовій економіці та економіці України зокрема, а й тим, що держава не приділяла належної уваги кредитній кооперації, не надала можливості доступу до зовнішніх джерел підтримання ліквідності, рефінансування. Проте кредитні спілки не припиняли свою діяльність – вони продовжували кредитувати населення. Завдяки системі кредитної кооперації тільки в 2010 році вдалося зберегти та створити додатково близько 3,5 тисячі робочих місць. В 2008-2010 роках кредитні спілки на відміну від банків не зупиняли кредитування українських громадян, видавши кредитів на загальну суму 12 831,4 млн. грн. Сьогодні вони не лише продовжують боротися з наслідками фінансової кризи, а й активізували свою діяльність. Зараз однозначно можна сказати, що і 2010 рік, і перше півріччя 2011 року були результативними для кредитних спілок у професійному плані, а показники їхньої діяльності дали підстави не-

залежним експертам констатувати, що сектор кредитних спілок оговтується після кризи.

В.С.: Кредитні спілки – це фінансові установи, які вирішують невідкладні фінансові проблеми. Незважаючи на кризу, фінансові негаразди, життя не зупиняється. Людям потрібні кошти на лікування, навчання, ремонт, а відповідно, не можна призупиняти свою діяльність, не можна не допомагати людям.

? *З якими проблемами стикаються кредитні спілки у своїй діяльності? Які шляхи розв'язання цих проблем?*

В.В.: Перша проблема – кредитні спілки позбавлені будь-якої підтримки з боку держави, незважаючи на те, що для пересічних громадян – членів кредитних спілок – ці установи є фактично єдиним джерелом фінансової підтримки.

Друга проблема – чинний сьогодні Закон України «Про кредитні спілки» давно потребує перегляду та доопрацювання. Проте впродовж останніх п'яти років відповідні урядові законодавчі ініціативи так і не реалізовано.

Третя проблема – відсутність загальнодержавної системи гарантування вкладів членів кредитних спілок, як це є в банківській системі. Обговорення даного питання на всіх владних рівнях упродовж останніх

п'яти років не призвело до прийняття відповідних політичних рішень та їхньої реалізації через законодавчі ініціативи. В то й же час фінансова криза негативно позначилася на іміджі кредитної кооперації.

І головне – держава, створивши кредитні спілки, не дає їм можливості розвиватися. Створені умови – не розвиток, а «танці на місці». Сьогодні, маючи 20-річний професійний досвід, кредитні спілки могли б бути дієвими посередниками між державою, малим і середнім бізнесом, сільськогосподарським виробником, фермерським господарством. Проте бракує законодавчих та інституційних умов для цього.

? *Нещодавно регулятор видав Розпорядження «Про затвердження Правил здійснення депозитних операцій для кредитних спілок та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів». Чи пов'яжете Ви з появою цього документа розв'язання зазначених вище проблем?*

В.В.: Цей документ для нас є давно очікуваним. Він пропонує зміну та встановлення єдиного підходу до обліку депозитних операцій у кредитних спілках. Впевнені, що впровадження Розпорядження покращить захист членів кредитних спілок, які вклали гроші на депозитні рахунки. ♦

